

לימוד אמונה – חלק ב'

אתמול ראינו כי לימוד האמונה בדורות קדמונים (עד סוף תקופת הגאונים) נלמד בדרך כלל כחלק משאר ענייני היהדות או כצורך השעה - על מנת להגן על היהדות מפני התקפות מבחוץ.

כפי שראינו, למרות שניתן היה לחשוב שהמערכת של לימוד האמונה תפקידה הוא מגננה ויכוח עם דרכים רעות המתנגדות ליהדות, לימוד האמונה הוא הרבה מעבר לכך. נקודה זו בולטת בגישתו של הרמב"ם. לפי הרמב"ם הידיעות האמיתיות הן המטרה, ולא אמצעי בלבד על מנת לחיות בצורה נכונה, או להגיע לחיי העולם הבא.

וכפי שהוא מביא בהקדמתו לפירוש המשניות:

כאשר מצאו [הקדמונים הנ"ל] שתכלית כל אלו העניינים הוא למציאות האדם, הוצרכו לחקור כמו כן, למה נמצא האדם? ומה היתה כוונת יצירתו? וכאשר האריכו לחקור בענין זה, מצאו לאדם פעלים רבים מאד. שהרי כל מיני בעלי חיים והאילנות, יש להן פועל אחד בלבד, או שני פעלים. כמו שאנו רואין הדקלים, שאין להם פועל, אלא להוציא התמרים. וכן שאר האילנות. וכן החיות, נמצא מהם מי שיארוג בלבד, כמו העכביש; ומי שיבנה, כמו השממית (והוא צפור דרור המקננת בבתים בזמן החום); ומי שיטרוף, כאריה. אבל האדם יעשה מעשים רבים משתנים זה מזה. וחקרו על כל פעולותיו, פועל פועל, לדעת תכלית בריאתו מאלה הפעלים. ומצאו, כי תכליתו פועל אחד בלבד, ובשבילו נברא; ושאר פעליו הם לקיים עמידתו, כדי שישלם בו הפועל האחד ההוא. והפועל הזה הוא, לצייר בנפשו הסודות המושכלות, ולדעת האמיתות על פי מה שהם עליו. שהדעת נותן ששווא ושקר להיות תכלית האדם לאכילה ולשתיה ולבעילה, או לבנות קיר, כי כל אלה מקרים מתחדשים עליו, לא יוסיפו על כוחו הפנימית; ועוד, שהוא משתתף בזה עם רוב הברואים. והחכמה היא אשר תוסיף על כוחו הפנימית ותעתיק אותו ממעלת בוז למעלת כבוד, שהרי היה האדם בכוח, וחזר אדם בפועל. והאדם קודם שישכיל ויידע – הוא נחשב כבהמה, לא נבדל משאר מין החיות אלא בהגיון, שהוא חי בעל הגיון. רוצה לומר בהגיון, שהוא מצייר לנפשו המושכלות. והנכבד שבמושכלות, לצייר לנפשו אחדות הקב"ה וכל הנלווה לעניין ההוא מהאלהיים; ששאר החכמות אינם אלא להרגיל בהם, עד שיגיע לדעת האלהי. והדיבור בזה העניין עד כולתו יאריך מאד.